

BIJLAGE 3

Ecologische onderzoeken

Notitie

Referentienummer

Datum
9 april 2008

Kenmerk

Betreft

Update ecologische quickscan AZC terrein Haren

1 Inleiding

In 2006 is, met het oog op de woningbouwafspraken in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen 2030, door Grontmij een ecologische quickscan uitgevoerd op verschillende locaties in het gebied Dilgt, Hemmen en Essen (DHE). Tijdens deze quickscan is ook de locatie van het voormalige AZC bekeken. Inmiddels zijn de opstallen op het AZC terrein gesloopt en wordt begonnen met de voorbereidende werkzaamheden ten behoeve van de woningbouw op het terrein. Geveke Ontwikkeling heeft Grontmij gevraagd om voor het terrein een update te maken van de in 2006 uitgevoerde quickscan om te kijken welke risico's er vanuit de natuurwetgeving nog aanwezig zijn.

2 Resultaten

Op 4 april jl. is het AZC terrein door een ecologisch deskundige van Grontmij onderzocht om te beoordelen of zich nog beschermde natuurwaarden op het terrein bevinden. De destijds in de gebouwen aangetroffen soorten steenmarter, boerenzwaluw en kerkuilen bevinden zich niet meer op het terrein. Wel zijn verschillende soorten zangvogels waargenomen in het struweel en de bomen die nog op het terrein aanwezig zijn. De kans is groot dat vogels in het groen op het terrein tot broeden komen. In gebruik zijnde nesten van vogels mogen op grond van de Flora- en faunawet niet worden aangetast en broedende vogels mogen niet worden verstoord. Dit betekent dat tijdens het broedseizoen (globaal van half maart tot begin augustus) geen struiken of bomen mogen worden verwijderd waar vogels in broeden en dat er een dusdanige afstand tot broedende vogels wordt aangehouden dat ze niet verstoord worden. Aangezien het gaat om algemeen voorkomen vogelsoorten als koolmees, pimpelmees, merel, heggemus, winterkoninkje, bedraagt de verstoringsevoelige afstand zo'n 25 meter. Indien er toch in het broedseizoen moet worden gewerkt op plaatsen waar struiken en bomen staan, dan dient voor aanvang van de werkzaamheden eerst te worden gecontroleerd of er daadwerkelijk broedende vogels aanwezig zijn.

Anders dan broedvogels zijn geen beschermde soorten op het AZC terrein aangetroffen of te verwachten. In potentie wordt het terrein door het vele zand geschikt voor een soort als de rugstreeppad. Rugstreeppadden zijn echte pioniersoorten, die zich relatief snel kunnen verplaatsen. Voorlopig zijn er echter nog geen aanwijzingen voor dat de rugstreeppad in het plangebied voorkomt.

Wel komt in de bomen langs de Bolhuissteeg nog steeds de eekhoorn voor. Tijdens het veldbezoek is opnieuw een winternest waargenomen in de kroon van een boom langs de Bolhuissteeg (in dezelfde boom als tijdens het onderzoek in 2006). Wanneer bomen langs de Bolhuissteeg gekapt moeten worden, dan moet vooraf worden gekeken of daar geen eekhoorns (of andere soorten als spechten of vleermuizen) in verblijven.

Notitie

Referentienummer

Kenmerk

Betreft

Uitkomsten veldonderzoek 4 april 2006 op locatie 3 AZC

1 **Eekhoorn**

Tijdens het veldbezoek werden op 4 plaatsen nesten van eekhoorns aangetroffen. Eekhoorns bouwen een nest ter grote en in de vorm van een voetbal. Het nest wordt gemaakt van takken en bekleed met bladeren en mos. Bewoonde nesten zijn te herkennen aan relatief verse bladeren en mos. Twee van de aangetroffen nesten bleken bewoond te zijn door eekhoorns. Deze bewoonde nesten en een van de oude nesten bevinden zich in de laanbomen van de Bolhuissteeg. Het andere oude nest bevindt zich in de tuin van een woning aan de Oosterweg.

Naast de nesten werden ook twee eekhoorns aangetroffen in de boomkronen van de eiken aan de Bolhuissteeg.

2 **Overwinterende vleermuizen**

De gebouwen op het terrein van het AZC zijn middels een verkennend veldbezoek onderzocht op de aanwezigheid van overwinterende vleermuizen. Vleermuizen zijn voor hun winterslaap afhankelijk van vorstvrije en niet verwarmde objecten met een hoge luchtvochtigheid, zoals bunkers, ijskelders, steenfabrieken en oude gebouwen. Aangezien vleermuizen tijdens hun winterslaap in lethargie gaan, waardoor hun stofwisseling aanzienlijk vertraagd en ze daardoor minder energie hoeven te gebruiken, hebben ze een object nodig met een stabiel klimaat en een temperatuur die tussen de 6 en 10 graden Celsius ligt.

Er zijn tijdens de inspectie geen overwinterende vleermuizen aangetroffen en tevens zijn geen aanwijzingen gevonden die duiden op het gebruik van de gebouwen door vleermuizen als overwinteringsplaats. De gebouwen zijn hiervoor ook niet bijzonder geschikt. De aanwezige zolders zijn hermetisch afgesloten en niet toegankelijk voor vleermuizen. Een groot deel van de gebouwen is nog bewoond en door verwarming ongeschikt voor overwinterende vleermuizen.

De leegstaande gebouwen aan de oostkant van het terrein zijn klimatologisch meer geschikt, maar ook daar werden geen vleermuizen in winterslaap aangetroffen of sporen gevonden die daar op wijzen.

3 **Broedvogels**

Tijdens de inspectie van de gebouwen zijn bewoningssporen aangetroffen van de boerenzwaluw en de kerkuil. Van de kerkuil werden tientallen braakballen en uitwerpselen gevonden en van de boerenzwaluw enkele oude nesten en prooi-resten (vlindervleugels). Aangezien de kerkuil zijn verblijfplaats het jaarrond gebruikt, is voor deze soort een ontheffing nodig wanneer het gebouw wordt gesloopt.

Flora- en faunatoets Locatie AZC Dilgt, Hemmen, Essen

Definitief

Heijmans IBC Vastgoedontwikkeling
Geveke Ontwikkeling
Gemeente Haren

Grontmij Nederland bv
Haren, 18 oktober 2006

Verantwoording

Titel : Flora- en faunatoets Locatie AZC
Dilgt, Hemmen, Essen

Subtitel :

Projectnummer : 191122

Referentienummer :

Revisie :

Datum : 18 oktober 2006

Auteur(s) : Ru Bijlsma, Anne Kersten, Daniël Tuitert

E-mail adres :

Gecontroleerd door : ing. Y. de Leeuw

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : drs. ing. G.A.B. Meijwaard

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Nieuwe Stationsweg 4
9751 SZ Haren
Postbus 125
9750 AC Haren
T +31 50 533 44 55
F +31 50 534 96 11
E noord@grontmij.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Aanleiding en doel.....	5
1.2	Opbouw van het rapport.....	5
2	Gebiedsbeschrijving.....	6
2.1	Plangebied.....	6
2.2	Omgeving.....	7
3	Wetgeving en beleid.....	8
3.1	Soortenbescherming: Flora- en faunawet.....	8
3.2	Gebiedsbescherming: Natuurbeschermingswet en SGR.....	9
3.3	Provinciaal beleid.....	10
3.4	Gemeentelijk beleid.....	10
4	Natuurwaarden.....	11
4.1	Werkwijze.....	11
4.2	Flora.....	11
4.3	Fauna.....	11
4.3.1	Zoogdieren.....	11
4.3.2	Amfibieën, reptielen en vissen.....	12
4.3.3	Dagvlinders en libellen.....	12
4.3.4	Vogels.....	13
5	Toetsing.....	15
5.1	Inleiding.....	15
5.2	Voorgenomen activiteiten en uitgangspunten.....	15
5.3	Afwegingskader Flora- en faunawet.....	16
5.4	Effecten en afweging.....	17
5.4.1	Flora.....	17
5.4.2	Zoogdieren.....	17
5.4.3	Amfibieën, reptielen en vissen.....	18
5.4.3.1	Dagvlinders en libellen.....	19
5.4.4	Vogels.....	19
6	Mitigerende maatregelen.....	23
7	Conclusies en aanbevelingen.....	25
8	Literatuur.....	29

Bijlage 1: Landschapsecologische kaart

Bijlage 2: Landschapsecologische waarden per deelgebied

Bijlage 3: Kaarten weidevogels

Bijlage 4: Schetsontwerp AZC-terrein

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Vanuit de woningbouwafspraken in het kader van de Regiovisie Groningen - Assen 2030, ligt er voor de gemeente Haren een opgave om in het gebied Dilgt, Hemmen en Essen (DHE) woningen te realiseren. Gemeente Haren, Heijmans IBC Vastgoed Ontwikkeling en Géveke Ontwikkeling hebben Grontmij Noord de opdracht gegeven tot het uitvoeren van onder meer een verkennende toets aan de Flora- en faunawet voor drie deelgebieden binnen het DHE-transformatiegebied (zoals aangegeven in Integraal Ontwikkelingsplan Haren). De voor de verkennende toets onderscheiden deelgebieden zijn:

Deelgebied 1 Dilgtweg-Kloosterlaantje: het voormalig verkeerspark en de voormalige hockeyvelden. Deelgebied 3 Kerklaan, Oosterlaan ten noorden van de Bolhuissteeg: het voormalige AZC-terrein. Deelgebied 6 Oosterweg, spoorlijn ten zuiden van de Grootslaan: de sportvelden en het voormalige terrein van de Blauwe Ruiters. De verkenning is, samen met andere deelonderzoeken, in december 2005 afgerond en gepresenteerd.

Onderhavige natuurtoets heeft betrekking op deelgebied 3, het voormalige AZC-terrein (hierna ook wel genoemd: plangebied) en is een verdieping ten opzichte van de verkenning uit 2005 (DHE, onderzoek ten behoeve van planrealisatie, 13 december 2005). Met de natuurtoets wordt inzichtelijk gemaakt of, en in hoeverre, natuurbeschermende wet- en regelgeving van toepassing is op de voorgenomen plannen. Deze natuurtoets is een toets in het kader van de bestemmingsplanprocedure en is gericht op het in beeld brengen van beschermde soorten planten en dieren op en in de nabijheid van het plangebied. Daarbij worden de eventuele effecten vanuit de plannen getoetst aan de bepalingen uit de natuurbeschermende wetgeving. Indien effecten te verwachten zijn, zal gezocht moeten worden naar maatregelen om die teniet te doen of te beperken. De toets zelf is niet gericht op het aanvragen van ontheffingen van de Flora- en faunawet, wel wordt aangegeven of ontheffingen in de uitvoeringsfase nodig zijn en of dat haalbaar is.

1.2 Opbouw van het rapport

In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van het plangebied en de omgeving en in hoofdstuk 3 wordt aangegeven welk beleid en regelgeving van toepassing is op het plangebied. Hoofdstuk 4 geeft de aanwezige natuurwaarden weer. Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de effecten en afwegingen in het kader van de Flora- en faunawet weergegeven. Hoofdstuk 6 bevat aanwijzingen voor mitigerende maatregelen en in hoofdstuk 7 ten slotte volgen de conclusie en aanbevelingen.

2 Gebiedsbeschrijving

Bij deze gebiedsbeschrijving wordt verwezen naar de landschapsecologische kaarten uit bijlage 1 en 2. Deze kaarten zijn gemaakt in het kader van de verkenning uit 2005 (DHE, onderzoek ten behoeve van planrealisatie, 13 december 2005), en tonen behalve het voormalige AZC-terrein ook de twee andere deelgebieden die in de verkenning zijn onderzocht.

2.1 Plangebied

Het plangebied beslaat het terrein van het voormalig instituut voor Bodemkunde. In het oude hoofdbouwwerk is het AZC gevestigd geweest. Het AZC heeft de westelijke helft van dit terrein in beheer gehad. Op de oostelijke helft staan nog de oude kassen en proefveldjes. Dit deel van het terrein wordt niet meer onderhouden en is aan het verwilderen. Aan de voorzijde bij de Kerklaan ligt een grote vijver. Het terrein wordt omsloten door singelbeplanting. Ten zuiden grenst het terrein aan de oude Bolhuissteeg, een cultuurhistorisch en ecologisch waardevolle weg met dubbele bomenrij.

Foto 1 Voormalig kassencomplex op het plangebied

Het plangebied kent verschillende biotopen die hieronder worden besproken. De genoemde codes corresponderen met de codes op de kaart 'Landschapsecologische waarden per deelgebied' in bijlage 2.

D water: vijver

Grote vijver van ca. 25 meter breed met een watervegetatie bestaand uit grof hoornblad, kikkerbeet, watergentiaan, drijvend fonteinkruid en gekroesd fonteinkruid (Ecoscan Grontmij/ buro

Elodea 2005). De taludvegetatie bestaat voornamelijk uit witbolgrasland met kamgras. Deze laatste is een soort van de Rode Lijst.

E singels: randbeplanting rondom het AZC terrein.

De singels bestaan grotendeels uit es, iep, els en wilg en zijn niet heel oud. Bosschages in enkele hoeken van het terrein.

F Ruigtevegetatie op braakliggend terrein

In de zuidoosthoek is een bosje ontstaan van jonge berk en els. Daarnaast een groot veld met hoogopschietende kruiden als boerenwormkruid, kruiskruiden (klein- en bezemkruiskruid), le-
verkruid, guldenroede, vogelwikke, klaver, en vrouwenmantel. Op de paadjes groeien korstmossen.

G Grasland

De zuidelijke punt is vrij vochtig. De vegetatie bestaat uit witbolgrasland met pitrus, moerasspirea, ridderzuring, kruipende boterbloem, harig wilgenroosje, braam en opslag van eik.

H Ruderaal: terrein met oude gebouwen en kassen.

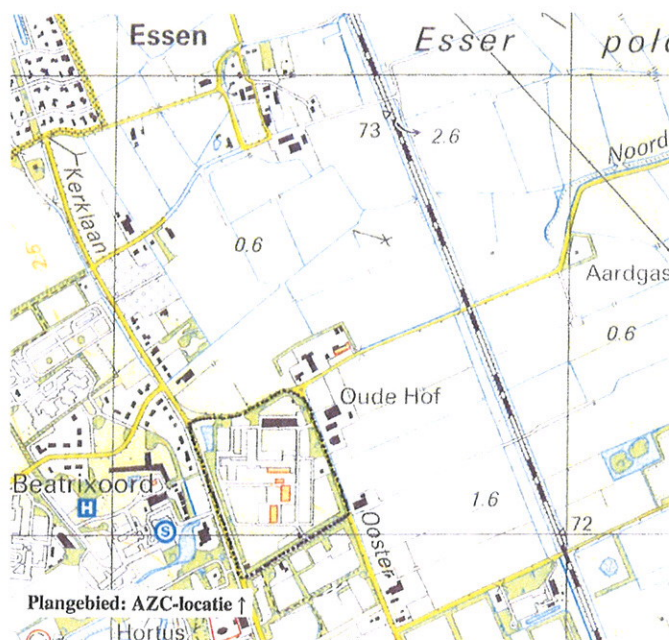
In het hart van het terrein staan vervallen gebouwtjes en de kassen (tegenwoordig bewoont door krakers) Tussen de oude proefveldjes, en gebouwen staan singels en hier en daar bosschages van vooral els. Hier en daar ook nog veel uitgegroeide Cotoneaster.

I Bebouwing en tuin: AZC-terrein

Het eigenlijke AZC terrein bestaat uit gebouwen, parkeerplaatsen, fietsenstalling, woningen met daar tussen grasveldjes en enkele bomen.

2.2 Omgeving

Het plangebied ligt in het tussengebied van Haren en Groningen, op de overgang van de Hondsrug naar het lager gelegen Hunzedal. Een groot deel van het tussengebied wordt gekenmerkt door een hoge mate van beslotenheid. Vooral op de hoogste delen is het landschap kleinschalig met zeer oude houtwallen en singels. Dit groene netwerk op de rug en flanken van de Hondsrug wordt ook wel met de 'Harense kwaliteit' aangeduid. Soorten planten en dieren die hier voorkomen zijn kenmerkend voor die van (oude) bossen en parken.

Aan de noordkant van het Tussengebied is de Hondsrug open, waardoor er ruimtelijk een grens ontstaat tussen de stad en het dorp Haren. Aan weerszijden zijn de beekdalen van de Drentsche Aa en de Hunze zichtbaar. Ook aan de oostkant van het plangebied is het landschap grootschaliger en relatief open.

Figuur 1 Plangebied

3 Wetgeving en beleid

De natuurbeschermingswetgeving in Nederland valt uiteen in soortenbescherming en in gebiedsbescherming.

Soortenbescherming is vastgelegd in de Flora- en faunawet (Ff-wet 2002). Deze wet ziet toe op de bescherming van soorten planten en dieren binnen en buiten natuurgebieden.

Gebiedsbeschermende wetgeving voorziet in bescherming van aangewezen natuurgebieden en wordt geregeld in de Natuurbeschermingswet (Nbwet 1998). Daarnaast voorziet het Structuurschema Groene Ruimte (SGR), in bescherming van gebieden die tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) behoren.

3.1 Soortenbescherming: Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) voorziet in bescherming van soorten planten en dieren.

Naast bepalingen voor specifiek aangewezen soorten, geldt krachtens art. 2 van de Ff-wet de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten alsmede voor hun directe leefomgeving. Via deze wet wordt een ieder mede verantwoordelijk voor de zorg en bescherming van flora en fauna.

Voor de bij wet *aangewezen* soorten moeten activiteiten, ruimtelijke ingrepen en ruimtelijk gebruik worden getoetst aan de verbodsbepalingen uit de wet.

Beschermde planten mogen niet worden geplukt of beschadigd (art. 8), beschermde dieren mogen niet worden gedood, verwond, gevangen, of verontrust (artt. 9 en 10). Voortplantings- en vaste rust- of verblijfplaatsen mogen niet worden beschadigd of verstoord (art. 11). Bovendien is het niet toegestaan beschermde soorten planten en dieren te vervoeren, of onder zich te hebben (art. 13).

Wanneer als gevolg van activiteiten de effecten op beschermde soorten zodanig zijn dat daarmee deze bepalingen overtreden worden, dan moet ontheffing aangevraagd worden.

De Flora en faunawet maakt onderscheid tussen een aantal categorieën beschermde soorten en een aantal typen activiteiten (bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen of bestendig gebruik). Voor algemeen beschermde soorten (ook wel tabel 1 soorten genoemd) hoeft sinds februari 2005 geen ontheffing meer te worden aangevraagd bij ruimtelijke ingrepen. Wel geldt de algemene zorgplicht. Er zal altijd gezocht moeten worden naar manieren om de negatieve effecten te minimaliseren.

Voor de iets zwaarder beschermde soorten (de tabel 2 soorten) is voor ruimtelijke ingrepen een ontheffing wel vereist, tenzij er gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Toetsingscriterium voor ontheffing van tabel 2 soorten is de gunstige staat van instandhouding. Die mag niet in het geding komen.

Dan zijn er de strikt beschermde soorten (tabel 3 soorten). Als voor deze soorten ontheffing aangevraagd wordt geldt een zware toetsing: geen alternatief, bij wet genoemd belang en gunstige staat niet in het geding.

Vogels ten slotte vormen een aparte categorie. Voor vogels zijn er nauwelijks ontheffingsgronden. Vogels worden vooral negatief geraakt in hun broedperiode. Vanuit de Flora- en faunawet rust er dan een vrij zware bescherming op alle vogelsoorten. Voor de meeste soorten ligt de broedperiode tussen half maart en half juli, echter sommige soorten broeden al eerder of later. Buiten de broedperiode betreft bescherming van vogels vooral de vaste verblijfplaatsen van

standvogels als uilen, spechten en zwaluwen. Die zijn jaarrond beschermd. Een ontheffingsaanvraag voor het aantasten van deze verblijfplaatsen zal getoetst worden aan zware criteria. Voor vogels wordt door het Ministerie van LNV momenteel de vuistregel gehanteerd dat er in principe buiten het broedseizoen moet worden begonnen met eventuele werkzaamheden, opdat plannen of projecten geen schade berokkenen aan de in het gebied broedende vogels en hun nesten.

3.2 Gebiedsbescherming: Natuurbeschermingswet en SGR

De (gewijzigde) Natuurbeschermingswet 1998 voorziet in de bescherming van een aantal typen gebieden waaronder de Speciale Beschermingszones (SBZ) die zijn aangewezen op grond van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn.

Natuurbeschermingswet

Vanuit de Nbwet geldt dat er zonder vergunning dan wel toestemming (van Gedeputeerde Staten) géén activiteiten, projecten en/of plannen in een aangewezen natuurgebied mogen plaatsvinden die een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen dan wel die de natuurlijke kenmerken van het betreffende gebied kunnen aantasten. De bepalingen uit de Nbwet hebben externe werking hetgeen betekent dat ook activiteiten buiten de grenzen van het aangewezen gebied die mogelijk negatieve effecten hebben op de natuurlijke kenmerken binnen het gebied vallen onder het beschermingsregime van de Nbwet.

Het plangebied ligt in de nabijheid van Speciale Beschermingszone Zuidlaardermeer dat als zodanig is aangewezen onder de Vogelrichtlijn. Dit gebied bestaat uit het Zuidlaardermeer, omliggende oeverlanden en een deel van de polders ten noorden en noordwesten van het meer. De spoorlijn door de Oosterpolder vormt de noordgrens van de polders behorende bij het SBZ.

Kwalificerende soorten waarvoor het SBZ is aangewezen zijn: roerdomp, kleine zwaan, kolgans, smient, visarend, porseleinhoen en rietzanger. Roerdomp, visarend, porseleinhoen en rietzanger hebben hun leefgebied aan de oevers van het Zuidlaardermeer. Kleine zwaan, kolgans en smient slapen op open water en gebruiken de polders om te foerageren.

Alleen in het geval de plannen een mogelijk negatief effect sorteren op de kwalificerende soorten moet de Nbwet toegepast worden.

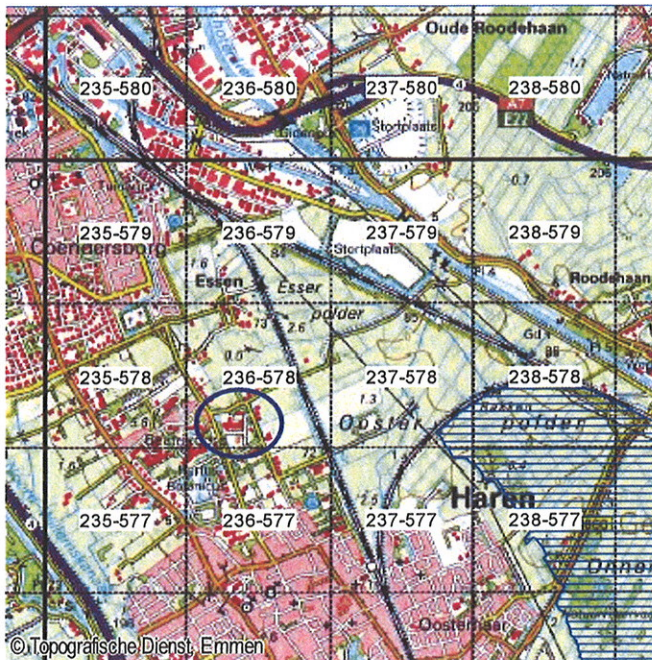
Aangezien het AZC-terrein op meer dan een kilometer afstand van het richtlijngebied ligt, en geen onderdeel uit maakt van het leefgebied van kwalificerende soorten kan aangenomen worden dat er van negatieve invloed op het richtlijngebied geen sprake is. Ook gezien het feit dat tussen het plangebied en het richtlijngebied twee spoorlijnen liggen en de wijk Oosterhaar dicht tegen het begrensde gebied ligt.

In figuur 2 is het vogelrichtlijngebied gearceerd aangegeven ten opzichte van het plangebied.

Structuurschema GroeneRuimte

In Structuurschema Groene Ruimte is het beleid ten aanzien van EHS-gebieden vastgelegd. Het beschermingsregime voor de EHS is gestoeld op het 'nee, tenzij' principe: aantasting van de wezenlijke kenmerken van het begrensde gebied is niet toegestaan, tenzij er een zwaarwegend maatschappelijk belang mee gediend is en er voorzien wordt in compensatie.

Het plangebied ligt niet in of in de directe nabijheid van de Ecologische Hoofdstructuur.

Figuur 2 Ligging plangebied (blauw omcirkeld) ten opzichte van het Vogelrichtlijngebied (gearceerde deel).

3.3 Provinciaal beleid

In het Provinciaal Omgevingsplan Groningen is het gebied grenzend aan de spoorlijn Groningen –Hoogezand, ten zuiden van de Noorderzanddijk en begrensd door de slingerende watergang als beheersgebied aangeduid: landbouw met belangrijke natuurwaarden (noordelijk deel van de Oosterpolder). Ten oosten van die spoorlijn liggen voor broedvogels en vegetatie betekenisvolle graslandgebieden.

Aan het aangrenzende gebied ten noorden en oosten van het AZC-terrein worden geen bijzondere waarden toegekend. De percelen nabij spoorlijn Groningen – Haren (voornamelijk ten oosten van de spoorlijn) staan aangegeven in het POP als ‘betekenisvol voor niet-broedvogels: ganzen, zwanen en steltlopers. (Provincie Groningen, 2000)

3.4 Gemeentelijk beleid

Gemeente Haren heeft in diverse plannen haar visie gegeven op de gewenste ontwikkelingen in het gebied DHE.

In het landschapsontwikkelingsplan (LOP) geeft de gemeente aan dat in het DHE-gebied de woningopgaaf moet worden gekoppeld aan een versterking van onder andere de ruimtelijke en de ecologische kwaliteiten. Gekoppeld aan de woningbouw dienen de groenstructuren te worden versterkt. Het LOP gaat daarbij uit van een ‘glas-in-lood’-benadering, waarbij het bestaande stelsel van houtwallen, lanen en singels behouden blijft en waar nodig wordt aangevuld, zodanig dat het oude en het nieuwe groen tezamen een krachtig raamwerk vormt waarbinnen nieuwe woongebieden worden ontwikkeld.

Ook het integraal ontwikkelingsplan Dilgt, Hemmen en Essen (IOP) geeft ten aanzien van de bestaande groenstructuren aan dat de reeds aanwezige groenstructuren zo veel mogelijk dienen te worden behouden, en waar mogelijk versterkt. Dat betekent dat de aanwezige lanen, houtwallen en singels zoveel mogelijk moeten worden behouden.

Ten aanzien van de AZC locatie (deelgebied 3) geeft het IOP aan dat de eikenlanen, die een streekeigen karakter hebben, behouden dienen te blijven.

4 Natuurwaarden

4.1 Werkwijze

In dit hoofdstuk worden de natuurwaarden van het plangebied en omgeving besproken. Het plangebied is onderzocht op de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren. Vanuit de bestaande bronnen is gekeken van welke soorten bekend is dat ze in de omgeving van het plangebied voorkomen. Er is onder meer gebruik gemaakt van Natuurloket, verspreidingsatlassen en gegevens uit overige bronnen. Bij natuurloket zijn specifiek de gegevens over planten (Floron) en amfibieën (RAVON) opgevraagd. Die gegevens dateren van september 2005. Op 12 oktober 2005 heeft veldbezoek plaatsgevonden door twee ecologen van bureau Elodea en Grontmij.

De beschrijving van de natuurwaarden is gebaseerd op bovengenoemde bronnen en veldbezoek, en op aanvullend veldbezoek gericht op vleermuizen, standvogels en eekhoorn (op 4 april 2006). Op 17 en 31 mei 2006 heeft aanvullend veldonderzoek plaatsgevonden ten aanzien van de broedvogels en overige dieren in de graslanden ten noorden en oosten van de planlocatie.

4.2 Flora

Het via natuurloket opgevraagde rapport van Floron (Groen, 2005) maakt melding van het voorkomen van zwanenbloem en grasklokje (beide soorten van tabel 1) in het kilometerhok waarin het plangebied valt. Zwanenbloem is een soort van sloten en grasklokje is een typische bermenplant van de wat schrale omstandigheden. Ze zijn echter in het plangebied niet aangetroffen.

Voor het betreffende kilometerhok worden behalve bovengenoemde beschermde planten van de Flora- en faunawet ook kamgras genoemd als Rode Lijstsoort (talud grote vijver voor het AZC-terrein). Verder wordt in het rapport van Floron melding gemaakt van muskuskruid en bosanemoon als bosrandsoorten. Deze groeien mogelijk in de bermen van de omliggende weggetjes. Bijzonder is het voorkomen van de vrij zeldzame gulden boterbloem: een soort van vochtige graslanden en vochtige bosranden.

Daarnaast meldt Floron diverse zeggensoorten en planten als waterviolier en holpijp die duiden op (licht) aangerijkt grondwater (kwel) in sloten. Aangenomen kan worden dat deze soorten in en langs de sloten in het aangrenzend agrarisch gebied voorkomen en niet in het plangebied zelf.

4.3 Fauna

4.3.1 Zoogdieren

Uit de atlas van de Nederlandse zoogdieren (Broekhuizen, 1992) blijkt dat in het grotere gebied van 5 x 5 km waarbinnen het plangebied ligt, vooral algemeen beschermde soorten voorkomen (zie tabel 3.1) Dit zijn zowel soorten van het besloten landschap als van het meer open, agrarische landschap. Tijdens het veldbezoek zijn verschillende muizenholen aangetroffen, sporen van ree en wissels van kleine zoogdieren. Tijdens de weidevogelinventarisaties (Feenstra, 2006) zijn in het agrarisch gebied ten noordoosten en oosten van het AZC-terrein (de Esserpolder) meerdere exemplaren van haas en vos waargenomen.

Eekhoorn en steenmarter

Uit de verspreidingsatlas blijkt dat in de omgeving van het plangebied twee zwaarder beschermde soorten van tabel 2 van de Flora- en faunawet voorkomen, zijnde de eekhoorn en de steenmarter. De eekhoorn is tijdens het veldbezoek van oktober 2005 gesignaleerd in een oude

populier in deelgebied 1. Deze soort is afhankelijk van de aanwezigheid van voldoende oude loofbomen: meer dan 80 jaar (Lange, 1994).

Tijdens het veldbezoek van april 2006 zijn nabij de AZC-locatie op vier plaatsen nesten van eekhoorns aangetroffen. Eekhoorns bouwen een nest ter grote en in de vorm van een voetbal. Het nest wordt gemaakt van takken en bekleed met bladeren en mos. Bewoonde nesten zijn te herkennen aan relatief verse bladeren en mos. Twee van de aangetroffen nesten bleken bewoond te zijn door eekhoorns. Deze bewoonde nesten en één van de oude nesten bevinden zich in de laanbomen van de Bolhuissteeg aan de zuidzijde van de AZC-locatie. Het andere oude nest bevindt zich in de tuin van een woning aan de Oosterweg, aan de oostzijde van de AZC-locatie. Naast de nesten werden ook twee eekhoorns aangetroffen in de boomkronen van de eiken aan de Bolhuissteeg.

Uit waarnemingen in de omgeving (Tonckens, 2005) en vermelding in de verspreidingsatlas kan worden afgeleid dat steenmarter in de omgeving voorkomt. Vooral omdat het verwilderde deel van het plangebied ideaal jachtbiotoop is voor deze soort, kan zijn aanwezigheid op het plangebied niet uitgesloten worden. Steenmarter maakt regelmatig gebruik van oude gebouwen als voortplantings- of dagrustplaats. Tijdens het aanvullend veldbezoek van 4 april 2006 is gericht gekeken naar sporen in en bij gebouwen. Die zijn toen niet aangetroffen.

Vleermuizen

Uit de zoogdierenatlas blijkt dat in de omgeving van het plangebied de beschermde vleermuissoorten rosse vleermuis, laatvlieger, watervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en meervleermuis voorkomen. Om te kunnen bepalen of vleermuizen de gebouwen op het AZC-terrein gebruiken als (vaste) rust- en verblijfplaats heeft in april 2006 een verkennend veldbezoek plaatsgevonden, uitgevoerd door een vleermuisdeskundige. Tijdens dit veldbezoek zijn de aanwezige gebouwen op het terrein onderzocht op (sporen van) vleermuizen en mogelijk geschikte verblijfplaatsen en invliegopeningen. Tijdens de inspectie zijn geen vleermuizen aangetroffen. Ook zijn geen aanwijzingen (uitwerpselen, prooiresten, enz.) gevonden die duiden op het gebruik van de gebouwen door vleermuizen als verblijfplaats. De gebouwen zijn hiervoor ook niet bijzonder geschikt. De aanwezige zolders zijn hermetisch afgesloten en niet toegankelijk voor vleermuizen. Een groot deel van de gebouwen is nog bewoond en door verwarming ongeschikt voor overwinterende vleermuizen. De leegstaande gebouwen aan de oostzijde van het terrein zijn klimatologisch meer geschikt, maar ook daar werden geen vleermuizen in winterslaap aangetroffen of sporen gevonden die wijzen op het gebruik van de gebouwen door vleermuizen.

4.3.2 Amfibieën, reptielen en vissen

Via natuurloket zijn bij Ravon verspreidingsgegevens van amfibieën en reptielen opgevraagd voor het gehele intentiegebied (Prudon, 2005). In het kilometerhok waarbinnen het plangebied valt komen vier algemeen beschermde amfibieën voor: gewone pad, groene kikker, bruine kikker en kleine watersalamander. De vijver bij de AZC-locatie is mogelijk voortplantingsbiotoop voor alle soorten. Tijdens het veldbezoek in oktober 2005 zijn op en rondom het AZC-terrein geen amfibieën aangetroffen. Het voorkomen van reptielen en beschermde vissen in het plangebied is niet aannemelijk. Voor reptielen biedt het plangebied geen geschikt biotoop noch voor beschermde vissen (geen verbinding met ander open water).

Ravon geeft aan dat de kilometerhokken van het gehele transformatiegebied (ook de andere deelgebieden) matig tot slecht zijn geïnventariseerd. Voor het plangebied is het minder relevant.

4.3.3 Dagsvlinders en libellen

In de omgeving komen veel vlinders en libellen voor (Vlinderstichting). Dat betreft zowel graslandsoorten als soorten van bosranden en parkachtige milieus. Er komt één soort voor die beschermd is onder de Flora- en faunawet. Het gaat om de rouwmantel, een soort van tabel 3 en van de rode lijst. Dit is echter een typische zwerver, die hier geen vast leefgebied heeft.

Het plangebied zelf is vanwege de kruidenrijke en ruige vegetaties wel aantrekkelijk voor vlinders en andere insecten. Beschermde libellen zijn in de omgeving niet waargenomen (EIS-Nederland 2005).

4.3.4 Vogels

Tijdens de inventarisatieronde in 2005 is niet afzonderlijk gekeken naar vogels. Het plangebied is aantrekkelijk voor kleine zangvogels (zowel zaad- als insecten etende), ook bieden de singels broedmogelijkheden. De oude houtwallen, de groenstrook aan oostkant en het verwilderde perceel bieden vogels van bos en park veel broedmogelijkheden.

Zwaluw en kerkuil

Tijdens de inspectie van de gebouwen in april 2006 zijn bewoningssporen aangetroffen van de boerenzwaluw en de kerkuil. Van de kerkuil werden tientallen braakballen en uitwerpselen gevonden en van de boerenzwaluw enkele oude nesten en prooiresten (vlindervleugels).

Weidevogels

De Esserpolder, het gebied ten noordoosten en oosten van het plangebied naast en tussen de spoorlijnen Groningen- Haren en Groningen Hoogezand, wordt in verschillende bronnen genoemd als weidevogelgebied. Zo wordt in het rapport 'Toestand van de Natuur' van de Provincie Groningen (2003) de zone tussen het Zuidlaardermeer en de stad Groningen aangegeven als gebied met belangrijke gruttopopulaties. Het betreft een populatie in het beheergebied van de Oosterpolder (tegen de spoorlijn Groningen- Hoogezand) en een populatie ten westen van de spoorlijn Groningen- Haren dicht tegen de stad aan, ten noorden van het plangebied.

Ook in het rapport 'Groningen-Haren, de groene waarde(n) van het tussengebied' (Arcadis / Comité Regio Groningen-Haren, 2003) wordt dit gebied genoemd als belangrijk voor grutto, tureluur en Kievit.

In het gebied ten noordoosten van het AZC-terrein wordt bij verschillende agrariërs aan vrijwillige weidevogelbescherming gedaan. In het beheersgebied nabij de spoorlijn Groningen-Hoogezand lopen beheerovereenkomsten met weidevogelpakketten (mond. med. L. Stokman, Landschapsbeheer Groningen).

Met het oog op een eventuele afscherming van de spoorlijn ten behoeve van de plannen voor het AZC-terrein heeft in mei 2006 een aanvullend onderzoek plaatsgevonden door Bureau vogelinventarisatie 'De Kraanvogel' naar het gebruik en voorkomen van vogelsoorten in /op de agrarische percelen ten noordoosten en oosten van het plangebied.

Binnen de periode waarin weidevogels broeden zijn twee rondes gelopen, op 17 mei en op 31 mei. Hierdoor zijn geen exacte cijfers van het aantal broedparen te geven, maar is wel een goede indicatie te geven van het aantal broedparen.

In het algemeen worden in Nederland 14 soorten weidevogels onderscheiden (Verstrael, in: Beintema, 1991). Daarvan zijn er hier 6 aangetroffen. In bijlage 3 zijn de territoria aangegeven van de aangetroffen weidevogels. Het betreft grutto (3 territoria), scholekster (4 territoria), tureluur (3 territoria) en Kievit (9 territoria). Daarnaast is aangegeven waar wilde eend (13 locaties) en gele kwikstaart (5 locaties) zijn aangetroffen.

Opvallend is dat de verstoringgevoelige soorten grutto en tureluur tot dicht bij opgaande beplantingen en erven zitten (percelen ten oosten van het plangebied), terwijl ze van nature een grote voorkeur hebben voor open gebied. Vermoedelijk zijn de abiotische omstandigheden gunstig (redelijk extensief grasland, matig tot plaatselijk hoog grondwaterpeil) waardoor ze het aspect openheid minder zwaar laten wegen.

De minder verstoringgevoelige soorten zoals Kievit en scholekster komen zowel nabij de opgaande elementen als in het open gebied voor. Alleen van de tureluur is van één broedpaar waargenomen dat zij de graslanden ter weerszijden van het spoor benutten. De andere soorten en broedparen bevinden zich met hun territorium aan één zijde van het spoor (zowel aan de west- als oostkant).

Ten westen van het spoor is de gele kwikstaart waargenomen, een soort met een grote voorkeur voor grootschalige open bouwlanden en de kwartel, een soort van kleinschalig landschap. Verspreid in het gebied is op meerdere plaatsen ook de wilde eend waargenomen.

Vogels langs het spoor en bij bebouwingen

Langs het spoor is een groot aantal vogels waargenomen. In hoeverre het broedvogels of toevallige gasten zijn is niet op basis van twee ronden te zeggen. Aangetroffen zijn: waterhoen, meerkoet, blauwborst, rietgors, grasmus, tapuit, nijlgans, Canadese gans, bosrietzanger, koekoek, buizerd en een overvliegende ooievaar. Bij het gehuchtje Essen zijn waargenomen: putter, grote bonte specht, waterhoen, gekraagde roodstaart en nijlgans. Nabij het plangebied is bovendien nog een kneu waargenomen.

Tabel 4.1 Overzicht van beschermde soorten in het plangebied en omgeving.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Ffwet	HR /VR- bijlage**	Rode lijst	AMvB art. 75 tabel
Flora					
Grasklokje*	<i>Campanula rotundifolia</i>	x			1
Zwanenbloem*	<i>Butomus umbellatus</i>	x			1
Zoogdieren					
Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	x			1
Bunzing	<i>Mustela putorius</i>	x			1
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>	x			2
Egel	<i>Ericaneus europaeus</i>	x			1
Haas	<i>Lepus europaeus</i>	x			1
Hermelijn	<i>Mustela erminea</i>	x			1
Huisspitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	x			1
Konijn	<i>Oryctogalus cuniculus</i>	x			1
Mol	<i>Talpa europaea</i>	x			1
Ree	<i>Capreolus capreolus</i>	x			1
Rosse woelmuis	<i>Clethrionomys glareolus</i>	x			1
Steenmarter	<i>Martes foina</i>	x			2
Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	x			1
Vos	<i>Vulpes vulpes</i>	x			1
Wezel	<i>Mustela nivalis</i>	x			1
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	x	HR IV		3
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	x	HR IV		3
Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	x	HR IV		3
Meervleermuis	<i>Myotis dasycene</i>	x	HR II/IV		3
Watervleermuis	<i>Myotis daubentonii</i>	x	HR IV		3
Amfibieën en reptielen					
Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	x			1
Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	x			1
Groene kikker (complex)	<i>Rana ridibunda</i>	x			1
Kleine Watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	x			1
Vogels					
Kerkuil	Alle vogels in het algemeen	x			2/3
Boerenzwaluw	<i>Tyto alba ssp. guttata</i>	x	VR I	kwetsbaar	2/3
	<i>Hirundo rustica ssp. rustica</i>	x	VR I	gevoelig	2/3

* niet aangetroffen op plangebied

** soorten genoemd op bijlage 2 (II) of 4 (IV) van de Habitatrichtlijn of bijlage 1 (I) van de Vogelrichtlijn

5 Toetsing

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aangegeven in hoeverre het inrichtingsplan voor het AZC-terrein van invloed kan zijn op de beschermde soorten en hoe zich dat verhoudt tot de bepalingen uit de natuurbeschermende wetgeving. De effectbeoordeling betreft vooral een beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet. Indien relevant zal bij bepaalde soortgroepen ook gekeken worden naar andere beleidskaders.

De effectbeoordeling is bedoeld om in het kader van de bestemmingsplanprocedure inzicht te geven in de permanente effecten. Mogelijke tijdelijke effecten die samenhangen met de uitvoeringstechnische zaken en die ontheffing behoeven, zullen wel aangegeven worden, maar niet in detail worden besproken.

5.2 Voorgenomen activiteiten en uitgangspunten

In bijlage 4 is het schetsontwerp voor de inrichting van het AZC-terrein opgenomen. Het ontwerp voorziet in het behoud van groene buitenranden en het aanbrengen van extra groene structuren in de vorm van een bomenlaan (oost-west) en een parkachtige zone met water (noord-zuid) centraal door het gebied. Het ontwerp volgt de 'glas-in-lood'- benadering zoals verwoord in het landschapsontwikkelingsplan en het integraal ontwikkelingsplan.

De bestaande vijver in de noordwest hoek van de locatie blijft behouden en wordt naar het zuiden uitgebreid. De bestaande groene buitenranden aan de west-, noord- en oostzijde zullen omgevormd worden van gesloten singelbepantingen naar opgaande bomen in gras. De zware beplantingen langs de Bolhuissteeg blijven behouden. De bebouwing bestaat uit overwegend vrijstaande woningen met tuinen, in de westrand staan de huizen in een parkachtige setting.

In verband met de aanwezigheid van de spoorlijn zal bij woningbouw op het AZC-terrein rekening gehouden moeten worden met de normen voor geluidsbelasting. Uit de verkennende studie (Grontmij 2005) blijkt dat de 57 dB(A) contourlijn op ca 530 m van het spoor, halverwege het AZC-terrein ligt. In dit hoofdstuk wordt de plaatsing van geluidswerende schermen als één van de oplossingen voor het geluidsprobleem meegenomen in de effectbeoordeling. Uitgangspunt is een hoogte van één meter vanaf de kruin van de spoordijk. Deze hoogte wordt in de beoordeling aangehouden omdat in de verkennende studie al aangegeven is dat deze hoogte vanuit landschappelijk oogpunt overbrugbaar lijkt (ten opzichte van hoogten van 2m of 4m). Het scherm zal bij deze oplossing naar verwachting over een lengte van ca. 1500 meter langs het spoor geplaatst worden, vanaf de sportvelden ten zuidoosten van het AZC-terrein tot de bebouwing bij Essen.

In de verkennende studie (Concept Waterscan, 2005) is aangegeven dat nader onderzoek noodzakelijk is in verband met mogelijke beïnvloeding van lokale en regionale kwelstromen. Woningbouw kan ingrijpen op de oppervlaktewater- en grondwatersituatie in het gebied en de wijdere omgeving. Dit advies betrof de drie deelgebieden, maar geldt ook voor deelgebied 3, het AZC-terrein, afzonderlijk. Werkzaamheden op de AZC-locatie zullen mogelijk invloed hebben op de kwaliteit van het (grond)water in het oostelijk gelegen graslandgebied. Door toename van verharding, aanleg van funderingen, kelders en andere ondergrondse werken, en vergraven van slecht doorlatende lagen tijdens de bouw kunnen kwelstromen naar het naastgelegen oostelijk gebied beïnvloed worden.

In deze natuurtoets wordt hier evenwel niet verder op ingegaan. Uitgangspunt hierbij is dat het streefpeil in de graslanden ten noorden en oosten van het AZC-terrein, mede ten behoeve van de weidevogels, gehandhaafd blijft. Indien aan de orde wordt enkel de gevoeligheid met betrekking tot deze factor aangegeven.

5.3 Afwegingskader Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet maakt onderscheid tussen verschillende typen activiteiten. Daaraan zijn de voorwaarden voor vrijstelling danwel ontheffing gekoppeld. De plannen voor de herinrichting van het AZC-terrein worden beschouwd als plannen en activiteiten in het kader van de ruimtelijke inrichting of -ontwikkeling.

Bij de toetsing aan de Flora- en faunawet staan steeds de vragen centraal in hoeverre de voorgenomen plannen of activiteiten kunnen leiden tot:

- a) de beschadiging van beschermde planten en hun groeiplaats (art. 8 Ffwet)
- b) de dood of verwonding van de voorkomende beschermde dieren (art. 9 Ffwet)
- c) de opzettelijke verontrusting van de voorkomende beschermde dieren (art. 10 Ffwet)
- d) de verstoring, beschadiging of vernieling van nesten, hollen, voortplantingsplaatsen, vaste rust of verblijfplaatsen van de voorkomende beschermde dieren (art. 11 Ffwet).

Als dit het geval is, dan moet gekeken worden of het mogelijk is om effecten te vermijden door alternatieve plannen of werkwijzen aan te passen. Als dat niet mogelijk is zal met andere mitigerende maatregelen gezocht moeten worden naar een manier om de effecten tot een minimum te beperken. Vervolgens zal dan afhankelijk van de beschermingsstatus van de betreffende soort ontheffing aangevraagd moeten worden bij Ministerie van LNV, Dienst Regelingen.

Ontheffingen

Een ontheffingsaanvraag voor de zwaarder beschermde soorten van tabel 2 wordt 'licht' getoetst. Behalve dat er gezocht wordt naar mitigatie geldt hier vooral het criterium dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is.

Voor de strikt beschermde tabel 3- soorten doorloopt een ontheffingsaanvraag de 'zware toets'. Aangevoerd moet worden dat er geen alternatief is, dat een bij wet genoemd belang gediend wordt en dat de staat van instandhouding niet in het geding komt.

Als ontheffing aangevraagd moet worden voor strikt beschermde soorten van tabel 3 (of voor vogels) moet aantoonbaar zorgvuldig gehandeld worden. Dat betekent dat er geen 'wezenlijke invloed' zal zijn op beschermde soorten en dat schade aan de dieren en hun leefgebied (rust- en verblijfplaatsen, voortplantingsplaatsen) zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Indien in het kader van mitigatie of zorgvuldig handelen nodig is om dieren op te sporen, te vangen en te verplaatsen betreft dat overtredingen van de Ffwet (respectievelijk art. 9 en art. 13) waarvoor eigenlijk in alle gevallen ontheffing aangevraagd moet worden, ook als het gaat om algemeen beschermde soorten waar doorgaans voor alle activiteiten een vrijstelling bestaat. In de praktijk wordt met de categorie algemeen beschermde soorten met betrekking tot verplaatsing coulant omgegaan.

Gedragscode Ruimtelijke Ontwikkeling

Voor veel activiteiten en beschermde soorten bestaat een vrijstelling van de Flora- en faunawet als er gewerkt wordt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. De gedragscode is gebaseerd op het principe van het zorgvuldig handelen. Als gewerkt wordt volgens de gedragscode zal er geen wezenlijke invloed uitgaan op beschermde soorten ondanks dat er nog wel van negatieve effecten sprake kan zijn. Voor ruimtelijke ontwikkelingen heeft gemeente Leiden in 2005 een gedragscode ontwikkeld. De procedure ter goedkeuring door de Minister is nog gaande (najaar 2006). Als de gedragscode een feit is kunnen ook andere belanghebbenden de gedragscode invoeren bij ruimtelijke ontwikkelingen, mits er wel aantoonbaar volgens die gedragscode gewerkt wordt. Daarmee kunnen eventuele ontheffingstrajecten vereenvoudigd worden. Wat betreft de herinrichting van het AZC-terrein zou dit in de uitvoerings-

fase relevant kunnen zijn. Een voordeel van het werken volgens de gedragscode is tevens dat daarmee ook tegelijkertijd volgens de principes van de algemene zorgplicht uit art. 2 Ffwet gehandeld wordt.

5.4 Effecten en afweging

De plannen voor de herinrichting van het AZC-terrein kunnen verschillende effecten hebben. Allereerst wordt aangegeven welke effecten in het algemeen samenhangen met de herinrichting van het plangebied. Vervolgens wordt beoordeeld per soortgroep beoordeeld in hoeverre die effecten zich daadwerkelijk voordoen, hoe zich dat verhoudt met de bepalingen uit de Flora- en faunawet en of mitigatie mogelijk is.

Effecten

- In de permanente fase leidt de herinrichting van het AZC-terrein tot een zeker biotoopverlies voor de daar aanwezige soorten. In de huidige situatie is een groot deel van het terrein verwilderd en er is sprake van relatieve rust. In de nieuwe situatie wordt wel voorzien in veel groene en blauwe dooradering, en het groene raamwerk om het gebied blijft ook bestaan, maar de totale druk op dit deelgebied zal toenemen door toename van mensen en verkeer.
- Door sloop van de bestaande bebouwing zullen verblijfsplaatsen van gebouwde bewonende soorten worden vernietigd.
- In de uitvoeringsfase zal vooral sprake zijn van verstoring door bouwactiviteiten: geluid, licht, aanwezigheid van mensen en machines. Ook kan leefgebied van soorten en groeiplaatsen van planten beschadigd worden door bouwwerkzaamheden of door bouwverkeer.
- Indien hiervoor gekozen als oplossing voor het geluidsprobleem, kunnen schermen langs de spoorweg barrièrewerking veroorzaken en nadelig zijn voor de soorten die afhankelijk zijn van een zekere openheid van het landschap.
- Zoals in de voorgaande paragraaf opgemerkt, kunnen er zich hydrologische effecten voordoen als gevolg van ingrepen in de bestaande grond- en oppervlaktewatersituatie. Dit zou gevolgen kunnen hebben voor bijvoorbeeld kwelafhankelijke flora, weidevogels en amfibieën. Er bestaat nog onvoldoende inzicht in de bestaande kwelstromen en hoe deze mogelijk beïnvloed kunnen worden. Ten aanzien van de infiltratie kunnen eventuele problemen voorkomen worden door de waterpartijen uit te voeren zonder kunstmatige bodemafdichting. Zowel de omvang van de kwel als de kwaliteit van het (grond)water in het oostelijk gelegen gebied kan dan naar verwachting ongewijzigd blijven. Zoals in de Waterscan (Concept Waterscan, Grontmij 2005) aangegeven verdient dit aspect nader onderzoek.

5.4.1 Flora

Door de herinrichting van het terrein gaan de verschillende (ruigte) vegetaties verloren. Op het terrein komen geen beschermde soorten of soorten van de Rode lijst voor. Toetsing aan de Flora- en faunawet is niet aan de orde. In de bermen van de Oosterweg komen typerende vochtige bossoorten voor als muskuskruid en bosanemoon. Aanbevolen wordt bij het uitzetten van rijroutes, plaatsen van bouwketen, bepalen van opslagruimten dan wel bij andere werkzaamheden aan de randen van het terrein, rekening te houden met de kruidlaag (ontzien, of zonodig verplaatsen). Voor de kwelafhankelijke flora in de graslanden en slootkanten ten oosten van het plangebied geldt verder dat zij gevoelig kan zijn voor structurele veranderingen in de grondwatersituatie.

5.4.2 Zoogdieren

Voor zoogdieren liggen de effecten in al dan niet tijdelijk verlies van leefgebied en in verstoring tijdens de bouwwerkzaamheden.

Voor algemeen beschermde soorten die van het terreingebruik maken als kleine marterachtigen, egel, muizen hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden. Wel zal in zijn algemeen zorgvuldig gewerkt moeten worden als overhoekjes verwijderd worden (schuilplaatsen en winterverblijf egels) of als grondverzet plaatsvindt.

Als gekozen wordt voor plaatsing van geluidswerende schermen langs het spoor betekent dat een versterking van de barrièrewerking van de spoorweg. Grotere zoogdieren als vos en ree kunnen er aan de noord en zuidzijde makkelijker langs. Ten behoeve van de kleine en middelgrote zoogdieren wordt dan aanbevolen om het scherm wat lager op het talud op poten te zetten.

Eekhoorn

Eekhoorn wordt negatief geraakt indien de groene dooradering aangetast zou worden of nestbomen in de voortplantings- of winterrustperiode verwijderd worden. De voor eekhoorns belangrijke groenstructuren blijven echter bestaan, en worden zelfs versterkt op het terrein zelf. Nestbomen dienen in de kritische perioden van voortplanting en winterrust wel behouden te blijven. Dat betekent dat bij eventuele verwijdering van bomen in de Bolhuissteeg gecontroleerd moet worden op aanwezigheid van in gebruik zijnde nesten.

Verwacht wordt dat eekhoorn geen nadelige effecten ondervindt van de herinrichting van het AZC-terrein omdat de nestbomen buiten de plangrens aanwezig zijn.

Steenmarter

De steenmarter verliest een deel van zijn jachtbiotoop en potentiële verblijfsplaatsen in de gebouwen. Aangezien de steenmarter opportunistisch is en zich makkelijk kan aanpassen wordt dit niet als wezenlijk negatief effect beoordeeld. Ontheffing voor verlies jachtbiotoop is niet nodig. Om verwonding of verstoring volgens art. 9 en 10 Ffwet te voorkomen, zal tijdig voor de sloop opnieuw gecontroleerd moeten worden of steenmarter (met nest) zich niet alsnog in de gebouwen gevestigd heeft. Als dat het geval is zal hiermee in de planning van de werkzaamheden rekening gehouden moeten worden (wachten tot na de zoogperiode) of zal ontheffing aangevraagd moeten worden. Als dat aan de orde is wordt verwacht dat ontheffing verleend kan worden omdat door de herinrichting van het plangebied de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding zal komen. Wel zullen dan mitigerende maatregelen getroffen moeten worden om de negatieve effecten te beperken.

Vleermuizen

Op vleermuizen worden geen effecten verwacht. Met de sloop van de gebouwen gaan geen vaste rust- of verblijfplaatsen zoals kolonieplaatsen of winterverblijfplaatsen verloren. De lijnvormige landschapselementen langs het AZC-terrein blijven gehandhaafd, waardoor deze door de vleermuizen kunnen blijven worden gebruikt als vliegroute. Van de soorten die in de omgeving van het plangebied voorkomen gebruiken vermoedelijk alleen de algemeen voorkomende gewone dwergvleermuis en laatvlieger het terrein incidenteel als foerageergebied. Watervleermuizen en meervleermuizen zijn meer gebonden aan open water en rosse vleermuizen en ruige dwergvleermuizen aan bosranden en grotere halfopen landschappen. In de omgeving van het AZC-terrein is voldoende geschikt foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger aanwezig om de staat van instandhouding van de lokale populaties van de soorten niet in gevaar te brengen.

Wanneer uit de bestaande beplanting bomen verwijderd worden moet wel gecontroleerd worden op aanwezigheid van vleermuizen (dagrustplaatsen).

5.4.3 Amfibieën, reptielen en vissen

Effecten op deze soortgroep kunnen zich voordoen bij werkzaamheden aan de bestaande vijver. Aangezien het gaat om soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet hoeft hiervoor ontheffing te worden aangevraagd. Met een zorgvuldige werkwijze, buiten de periode van winterrust en voortplanting, kunnen deze effecten geminimaliseerd worden (gedoseerd leegpompen zodat amfibieën de kans krijgen weg te vluchten en wegvangen van de resterende amfibieën en vissen). In de eindfase kan meer leefgebied ontstaan als bij het ontwerp van de nieuwe waterpartij op het terrein rekening gehouden wordt met deze soortgroep: water- en oevervegetatie, flauwe taluds). Om andere negatieve effecten op amfibieën te voorkomen dient het verwijderen van opslag en opschonen van overhoekjes niet in de periode van winterrust plaats te vinden.

Ook voor de soortgroep amfibieën in de oostelijke graslanden geldt dat hydrologische veranderingen van invloed kunnen zijn wanneer dit leidt tot structurele verandering van (grond) waterkwaliteit.

5.4.3.1 *Dagvlinders en libellen*

Er komen geen beschermde dagvlinders en libellen in het plangebied voor. Toetsing aan de Flora- en faunawet is niet aan de orde. Voor libellen neemt door toename van wateroppervlak leefgebied toe. Voor vlinders zouden de tuinen en het parkachtige deel aantrekkelijk leefgebied kunnen worden.

Foto 2 verruigd terreingedeelte

5.4.4 **Vogels**

Algemeen

Vogels zijn beschermd tijdens hun broedperiode. Dat betekent dat er geen verstoring mag optreden in de nabijheid van een bewoond nest. Wat betreft de herinrichtingsplannen betekent dat vooral dat er in de uitvoeringsfase rekening gehouden moet worden met de broedvogels in de beplanting op en rondom het AZC-terrein.

Kerkuil en boerenwaluw

Vanwege de sloop van de gebouwen zijn effecten te verwachten op kerkuil en boerenwaluw. De boerenwaluw keert jaarlijks terug naar hetzelfde nest. Dit betekent dat nesten van deze soort ook buiten de broedperiode beschermd zijn. Aangezien de kerkuil zijn verblijfplaats jaar rond gebruikt, is ook voor deze soort een ontheffing nodig wanneer het betreffend gebouw wordt gesloopt. Voor vernietiging van deze vaste verblijfsplaatsen geldt wel de zware toetsing: gunstige staat van instandhouding, geen alternatief en bij wet genoemd belang.

Ten aanzien van de instandhouding van de kerkuil: niet duidelijk is wat de populatie van de kerkuil in dit gebied exact is. Naar verwachting gaat het om één broedpaar (mededeling A. Berghuis, coördinator regionale kerkuilenwerkgroep).

Bekend is wel dat de populatie van de kerkuil zich landelijk positief ontwikkelt (Dienst Regelingen 2006). Dat geldt min of meer ook voor provincie Groningen (Uilen Nieuwsbrief 2006 en Jaarverslag Landschapsbeheer Groningen 2004).

Voor het aanvragen van de ontheffing wordt aanbevolen om tijdig contact op te nemen met de plaatselijke uilenwerkgroep om de situatie op het AZC-terrein exact te duiden mede in relatie met andere potentiële verblijfsplaatsen. Mogelijk verblijft de soort nu ook al in de oude, voormalige boerderij van de ruitclub, of in één van de andere nog in bedrijf zijnde boerderijen in de omgeving. De kerkuil is qua broedlocatie redelijk flexibel (mond. med. A. Driehuis, Regionale kerkuilenwerkgroep).

Mogelijk zal gezocht moeten worden naar alternatieve locaties, wellicht in de vorm van nestkasten. Als aangetoond kan worden dat met de sloop van het gebouw geen broedpaar verdwijnt, zal ontheffing naar verwachting ten aanzien van dit punt verleend kunnen worden. Anders zal het nodig zijn om in compensatie te voorzien. Aan de uitvoeringstechnische kant moet eveneens veel zorg besteed worden. Sloop van het gebouw zal ten eerste buiten het broedseizoen moeten plaatsvinden (kerkuil kan tot in het najaar broeden) en er zal tijdig in vervangende nestlocaties moeten zijn voorzien. Dan is het nog mogelijk dat de uilen gevangen moeten worden en overgezet naar de alternatieve locatie. Ook daarvoor is ontheffing nodig (artt.9 en 13).

Ten aanzien van de boerenzwaluw is ontheffing vereist wanneer duidelijk is dat de soort de oude nesten ook daadwerkelijk jaarlijks gebruikt. Daarvan uitgaande kan over de staat van instandhouding het volgende worden aangegeven:

Van de boerenzwaluw is de exacte status in en rondom het plangebied niet bekend. Landelijk is de soort in vrijwel alle atlasblokken vertegenwoordigd, maar hij staat wel als gevoelig op de Rode Lijst. Vanwege toenemende veranderingen in de agrarische bedrijfsvoering (onder meer ander type stallen) verdwijnen geschikte broedlocaties. Gelet op de nog aanwezige boerderijen en oude verlaten gebouwen in de omgeving, wordt echter verwacht dat de soort in deze omgeving nog voldoende broedgelegenheid kan vinden.

Voor beide soorten kan met betrekking tot de twee andere criteria de volgende overweging worden meegenomen: de sloop van de betreffende gebouwen vindt plaats in het kader van de herinrichting van het AZC-terrein. Met de herinrichting wordt voorzien in de woningbehoefte van de gemeente Haren en wordt invulling gegeven aan de afspraken met Provincie en Rijk omtrent de woningbouwopgave. Met de ontwikkeling van het AZC-terrein is gekozen voor de minst kwetsbare locatie van de verschillende deelgebieden die voor herinrichting in aanmerking komen. Het laten staan van de betreffende gebouwen op het terrein kan niet gezien worden als reëel alternatief.

Wat betreft het criterium bij wet genoemd belang, wordt een activiteit die gekwalificeerd wordt als ruimtelijke inrichting beschouwd als belang in de zin van de wet.

Weidevogels

Mogelijke effecten op weidevogels kunnen optreden indien voorheen open gebied wordt verdicht met bebouwing en/of beplanting, indien grondwaterstanden verlaagd worden en indien er verstoring optreedt ten gevolge van een toename in geluid, licht en/of beweging.

Het realiseren van bebouwing op de genoemde locatie binnen de groene ruimtelijke kaders die het gebied nu ook kenmerken, leidt niet tot negatieve effecten op de weidevogels omdat de ruimtelijke verdichting niet wezenlijk verandert, het licht binnen de groene kaders blijft en de onrust weliswaar op de bouwlocatie toeneemt maar een te beperkte uitstraling heeft op het open graslandgebied om negatieve effecten op weidevogels te kunnen hebben (te grote afstand). Wat betreft verlaging van het grondwaterpeilen: zoals in paragraaf 4.2 aangegeven is het uitgangspunt dat deze niet zullen veranderen.

Het realiseren van een geluidwerend scherm langs de westzijde van het spoor leidt wel tot een toename in ruimtelijke verdichting van het weidegebied ten zuiden van Essen en ten oosten van het AZC-terrein. Ter hoogte van de sportvelden valt het geluidscherm weg vanwege de aanwezige opgaande beplanting.

In de huidige situatie heeft de spoordijk zelf (dijklichaam is minimaal 2 meter hoog) landschapelijk ook al een verdichtend effect. Met een scherm boven op de dijk wordt die hoogte ten minste 3 meter boven maaiveld. Een transparant scherm zou de oplossing kunnen zijn, echter ervaringen elders in het land leren dat vogels zich hiertegen dood vliegen.

Voor de beoordeling in het kader van deze natuurtoets wordt daarom uitgegaan van een dicht scherm.

De effecten van een scherm op de pal langs het spoor aangetroffen vogelsoorten zijn naar verwachting beperkt omdat deze soorten veelal een voorkeur hebben voor halfopen landschap en de lineaire natuurlijke elementen zoals de droge spoordijk en de natte spoorvloot met oeverbegroeiingen en laag struweel. Deze omstandigheden zullen niet veranderen.

Verwacht mag worden dat plaatsing van een dicht scherm een negatief effect heeft op de weidevogels die van open graslandgebied houden. Vooral grutto en tureluur zijn in dat opzicht kritisch. Naar verwachting zal het gebied ten westen van het spoor en een zone langs de oostzijde van het spoor uiteindelijk ongeschikt worden als broedbiotoop voor de grutto en tureluur en minder geschikt voor de Kievit, scholekster en gele kwikstaart. Weidevogels als grutto zijn redelijk plaatstrouw; ondanks negatieve ontwikkelingen blijven betreffende exemplaren toch terugkomen naar hetzelfde gebied. Dit is ook een mogelijke verklaring voor de nog resterende gruttopopulatie ten noorden van Essen tegenover de nieuwe wijk Klein Martijn (mond. med. L. Stokman Landschapsbeheer Groningen). Echter als bewuste individuen niet meer in leven zijn, zal de betekenis van het gebied afgenomen blijken. Leeggekomen territoria worden dan niet meer ingenomen door nieuwe exemplaren.

Ten aanzien van het gebied ten zuiden van Essen en ten westen van de spoorweg Groningen-Haren heeft alleen het deel ten noorden van de Noorderzanddijk nog enige betekenis (3 broedparen grutto). Ten oosten van de spoorlijn lijkt het gebied wel opener, maar zijn andere factoren minder gunstig (onder andere maasteelt).

Plaatsing van een geluidscherm langs het spoor doet de verdichting toenemen alsook het risico van predatie. Roofvogels zullen het scherm als uitkijkpost gebruiken. Vooral de zones dicht bij het spoor zullen dan ongeschikt worden voor weidevogels (ook voor de minder kritische), ondanks dat verstoring vanuit geluid door passerende treinen zou verminderen (vogels wennen hier echter tot op zekere hoogte aan).

De nog aanwezige kritische soorten zitten nu centraal op de tussenliggende graslanden, op 100-200 m afstand van het spoor. Verwacht wordt dat de daar nog aanwezige vogels zich niet veel zullen aantrekken van een scherm van 1 meter hoog. Wel is duidelijk dat plaatsing van een scherm de kwaliteit van het gebied voor weidevogels als geheel nog verder zal doen afnemen.

In het kader van de Flora- en faunawet is het leefgebied van weidevogels alleen beschermd indien het gebied als weidevogelgebied is aangewezen. Daarnaast geldt voor weidevogels dezelfde bescherming vanuit de Flora- en faunawet zoals die voor alle vogels geldt: aanwezige vogels mogen in hun broedperiode en de periode van opgroei van hun jongen niet worden verstoord, en hun leefgebied (directe omgeving van het nest) mag niet worden aangetast. De agrarische percelen ten oosten en noordoosten zijn niet aangewezen als beschermd weidevogelgebied, wel vindt hier actieve weidevogelbescherming plaats door eigenaren en vrijwilligers.

Toetsing van de effecten van het scherm op de weidevogels is vanuit de Flora- en faunawet feitelijk niet aan de orde. Als door plaatsing van het scherm er zich minder weidevogels vestigen kan dat niet gezien worden als verstoring in de zin van de Flora- en faunawet.

Door de provincie is het gebied ten oosten van de spoorlijn aangewezen als van betekenis voor steltlopers, ganzen en zwanen. Het betreft hier voornamelijk de overwinterende vogels (kolgans, kleine zwaan en smient) die slapen op het Zuidlaardermeer en foerageren in de polders ten

noorden van het meer in het vogelrichtlijngebied, en die ook wel te vinden zijn op de graslanden ten oosten en westen van de spoorlijn. Dit gebied wordt echter niet intensief door deze vogels gebruikt (volgens Provincie Groningen). Vergeleken met broedende weidevogels zijn foeragerende vogels minder kritisch ten opzichte van opgaande elementen; het effect van een 1 meter hoog scherm op deze soortgroep wordt daarom als niet heel wezenlijk beoordeeld.

Samenvattend kan aangegeven worden dat de kwaliteit van het gebied ten oosten en noordoosten van het AZC-terrein in de huidige situatie door tal van versturende factoren (als opgaande elementen, geluid vanuit de spoorweg, toenemende bebouwing) als weidevogelgebied verre van gunstig is, hoewel een aantal randvoorwaarden voor goed weidevogelgebied zijn nog wel aanwezig zijn: niet al te intensieve graslanden, relatief hoge grondwaterstand in de winterperiode. Het gebied kan gezien worden als restant (en periferie) van voorheen goed weidevogelgebied dat steeds meer onder druk is komen te staan. (Ik zou dit laten staan, is wat provincie ook zo verwoordt)

Plaatsing van een geluidswerend scherm van 1 meter hoog (3 meter boven maaiveld) zal de kwaliteit van het gebied verder doen afnemen, met als mogelijk resultaat dat uiteindelijk de weidevogels verdwijnen. Deze voor de weidevogels ongunstige ontwikkeling levert evenwel geen strijdigheid op met de Flora- en faunawet omdat het gebied niet als beschermd is aangewezen.

Vanuit ecologisch oogpunt in het algemeen en de weidevogelproblematiek in het bijzonder moge duidelijk zijn dat elke verslechtering van weidevogelbiotoop ongewenst is en voorkomen moet worden. Echter de afweging voor het al dan niet plaatsen van een geluidscherm als mogelijke oplossing voor het geluidsprobleem is nu veeleer een politieke en beleidsmatige afweging. (Laat ik aan jou om eruit te halen of erin te laten. zo'n afweging kan namelijk via de Rode lijst beleid (zie hoofdstuk 3) door groeperingen 'opgedrongen' (heb geen woorden meer) worden.)

o

6 Mitigerende maatregelen

Hydrologische relaties tussen AZC-locatie en oostelijk gelegen agrarische gebied, mede van belang voor weidevogels

Het is wenselijk om het stedenbouwkundige plan op twee aspecten te verfijnen, met als doel: het voorkomen van negatieve hydrologische effecten ten oosten van het plangebied. .

De verfijning richt zich op:

- Bij de bouw en aanleg dient ernaar gestreefd te worden hydrologische effecten te beperken.
- De waterpartijen zullen de neerslag verzamelen. Nagegaan dient te worden hoe de waterpartijen een infiltrerende werking kunnen krijgen en behouden. Doel is dat alle neerslag die op de AZC-locatie valt, ten goede blijft komen aan het grondwatersysteem.
- Het streefpeil in de waterpartijen zal minimaal gelijk aan of (iets) hoger dienen te zijn dan de optredende grondwaterstanden, om een drainerende invloed op het grondwatersysteem te voorkomen. Dit is een belangrijk aandachtspunt omdat de hoofdrichting van de waterpartijen naar verwachting min of meer haaks staat op de stromingsrichting van het grondwater.

Ontwikkeling van de bouwlocatie

Ten behoeve van de bouw zijn tijdelijke voorzieningen nodig zoals toegangswegen, bouwketen en ruimte voor opslag van materialen. Het is noodzakelijk om bij het uitzetten van rijroutes en tijdelijke toegangen en de plaatsing van bouwketen en ruimte voor opslag te voorkomen dat kwetsbare vegetaties langs de Oosterweg en de Bolhuissteeg beschadigen. Tevens is het noodzakelijk dat er geen bomen verwijderd worden in de Bolhuissteeg die als nestboom van belang zijn voor eekhoorns en spechten. Ingrepen in de buurt van deze nestbomen dienen voorkomen te worden (rust, wortelschade voorkomen).

Sloop gebouwen

In verband met de sloop van gebouwen en de effecten op de kerkuil is het noodzakelijk om voorafgaand aan de sloop de eventuele andere verblijfplaatsen van de kerkuil in beeld te brengen en te bepalen welke alternatieve verblijfplaats geschikt is en of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn. De sloop van de gebouwen zal in ieder geval buiten de broedperiode van de kerkuil plaats moeten vinden.

Inrichting en beheer van de woonlocatie

De groene dooradering en de waterpartijen, gecombineerd met het behouden van een groene omzoming rond het terrein, vormen gevarieerde milieus voor zowel planten als dieren waardoor het verwijderen van enkele van de huidige biotopen (ruigten, opslag van struiken/bomen, kleine schrale stroken) voldoende gemitigeerd worden. Om de ecologische kwaliteit daadwerkelijk te bereiken is het nodig om een geïntegreerd ruimtelijk-ecologisch-hydrologisch beheerplan op te stellen waarin de beheerdoelen en de beheermaatregelen zijn uitgewerkt. Het ecologische doel voor deze locatie is kwalitatief leefgebied ontwikkelen voor water- en oevervegetaties, bloemrijke graslandvegetaties, mantel- en zoomvegetaties en struweel- en bosvegetaties, en leefgebied voor (bosrand)vogels, kleine en middelgrote zoogdieren, amfibieën en ongewervelde dieren zoals vlinders en libellen.

Weidevogels en migrerende dieren in het agrarische gebied

Indien de afweging is om in verband met het reduceren van het geluid op de woonlocatie een scherm te plaatsen is het wenselijk het scherm laag te houden (1 m boven grindbed van het spoor) en de onderkant van het scherm circa 30-40 cm boven met maaiveld te houden, in verband met de migrerende kleine en middelgrote dieren. Ter voorkoming van een geluidsbrug (voortzetting van geluid) onder het scherm door, kan het scherm enigszins lager op het talud geplaatst worden.

Ter voorkoming van een toenemende predatie door roofvogels, die het scherm als zitgelegenheid zullen gaan gebruiken, is mitigatie mogelijk door de bovenkant van het scherm zo af te werken dat de vogels daar niet op kunnen zitten (draaibaar buisje bovenlangs bijvoorbeeld).

Overige mitigerende maatregelen

Het is noodzakelijk om alle werkzaamheden in de aanlegfase te plannen in overeenstemming met de natuurkalender, dat wil zeggen buiten de gevoelige periode van de verschillende te beïnvloeden diersoorten of diergroepen. Deze planning is in de uitvoeringsfase aan de orde.

Hiervoor zou ook gebruik gemaakt kunnen worden van de Gedragscode Ruimtelijke Ontwikkeling die gemeente Leiden heeft opgesteld.

7 Conclusies en aanbevelingen

De natuurtoets is uitgevoerd naar aanleiding van de herinrichtingsplannen van de Gemeente Haren, Heijmans IBC Vastgoed Ontwikkeling en Géveke Ontwikkeling betreffende woningbouw op het voormalige AZC-terrein aan de Oosterweg / Kerklaan in Haren. Deze toets is een verdieping van het onderdeel ecologie uit de verkennende studie die Grontmij in 2005 heeft uitgevoerd voor drie deelgebieden in het gebied Dilgt, Hemmen en Essen.

Uit de verkenning van 2005 komt het AZC-terrein wat betreft natuurwaarden als minst waardevolle deelgebied naar voren, hoewel voor een volledig beeld op een aantal punten nog aanvullend onderzoek noodzakelijk was. Dit betrof in eerste instantie de vraag naar het gebruik van vleermuis en steenmarter van de gebouwen op het terrein.

In verband met een mogelijk noodzakelijke geluidswering in de vorm van schermen langs de spoorweg was het ook nodig om een beeld te krijgen van het gebruik van de oostelijk gelegen graslanden door weidevogels. De aanvullende onderzoeken zijn in het voorjaar van 2006 verricht.

Deze natuurtoets vormt een weerslag van de resultaten van de verkenning van 2005 en de aanvullende onderzoeken van dit voorjaar. De toetsing is gebaseerd op de ontwerpschets zoals die naar aanleiding van de verkenning is vervaardigd. Daarbij is rekening gehouden met het gemeentelijk beleid inzake het behoud van waardevolle groenstructuren.

De natuurtoets is een toets aan de Flora- en faunawet in het kader van de bestemmingsplanprocedure en is niet gericht op het aanvragen van ontheffingen in het kader van de uitvoering. Wel wordt via aanwijzingen voor mitigerende maatregelen al aandacht besteed aan uitvoeringstechnische zaken.

Uit de natuurtoets kunnen de volgende conclusies geformuleerd worden:

Plangebied AZC-terrein

- Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit een 'gecultiveerd' deel dat in gebruik is als AZC met tuin, gebouwen en parkeerplaatsen. Op het andere deel staan verlaten gebouwen, loodsen en voormalige kassen. Dit deel van het plangebied is verwilderd en bestaat uit grasland, ruigte en opslag. Vooral het verwilderde deel van het plangebied biedt leefruimte aan vogels, kleine zoogdieren en vlinders.
- Op het plangebied zelf zijn geen beschermde planten aangetroffen. Van de zoogdieren zijn het vooral de algemeen beschermde soorten waarvoor het terrein van belang is. Het plangebied is aantrekkelijk voor vlinders en libellen, maar het gaat hier om soorten die niet beschermd zijn onder de Flora- en faunawet. De vijver is potentieel biotoop voor algemeen voorkomende amfibieën.
- Effecten op deze soorten betreffen (tijdelijk) verlies van leefgebied en (tijdelijke) verstoring als gevolg van de uitvoeringswerkzaamheden. Hiervoor is geen ontheffing vereist. Wel geldt dat er zorgvuldig gewerkt moet worden om de effecten ten tijde van de uitvoering te beperken.
- Voor amfibieën, vlinders en libellen ontstaat in de definitieve fase nieuw leefgebied. Als de inrichting en het beheer van de vijvers en de groene zones gericht is op deze soortgroepen is hier, ook voor andere soorten zoals vleermuizen en vogels, veel natuurwinst te behalen.

- Het verwilderde deel van het plangebied biedt ideaal leefgebied (jachtgebied) voor de zwaarder beschermde steenmarter. In de verlaten gebouwen zijn evenwel geen sporen gevonden die duiden op gebruik als voortplantings- of dagrustplaats.
- Voor de steenmarter hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor verlies van jachtgebied. Wel moet voorafgaand aan de sloop op nieuw op zijn aanwezigheid gecontroleerd worden. Indien aanwezig met nest, zal de sloop moeten worden uitgesteld of moet alsnog ontheffing aangevraagd worden. (is uitgewerkt in hfd 5)
- Op vleermuizen worden geen effecten verwacht. Onderzoek naar vleermuizen heeft uitgezwezen dat de gebouwen niet in gebruik zijn als winterverblijf. Lijnvormige beplanting rondom het terrein blijft behouden en in de eindfase wordt voorzien in extra foerageergebied (vijver).
- In de omgeving van het AZC-terrein zijn bomen met bewoonde nesten van de zwaarder beschermde eekhoorn aangetroffen. Nesten van eekhoorn zijn beschermd in de periode dat ze gebruikt worden (zoogperiode en in de periode van winterrust.). Bij omvorming van de beplanting of verwijdering van een enkele boom in de Bolhuissteeg ten behoeve van de doorgang zal hiermee rekening moeten worden gehouden.
- Op de eekhoorn worden geen effecten verwacht aangezien de bestaande groenstructuur behouden blijft en zelfs versterkt wordt in het plangebied.
- In de te slopen gebouwen zijn verblijfplaatsen van kerkuil en boerenzwaluw vastgesteld. Deze plaatsen zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. Voor verlies van deze vaste verblijfplaatsen zal ontheffing aangevraagd moeten worden. De aanvraag zal de zware toets moeten doorlopen omdat het strikt beschermde soorten betreft. Als tijdig de nodige maatregelen worden getroffen en deskundigen worden ingeschakeld wordt verwacht dat ontheffing zonder veel problemen verleend kan worden. (is uitgewerkt in hoofdstuk 5)
- Effecten op broedvogels in het algemeen zullen moeten worden voorkomen door werkzaamheden in de nabijheid van broedplaatsen te plannen buiten de broedperiode.
- Wanneer voor de uitvoering van de plannen oude bomen gekapt moeten worden in de lanen grenzend aan het AZC-terrein, dan dienen deze bomen vooraf te worden onderzocht op de aanwezigheid van beschermde boombewonende soorten als vleermuizen, spechten en eekhoorns.

Omgeving

- De natuurwaarden in de omgeving in relatie tot de plannen betreffen vooral flora en vogels.
- De kwelafhankelijke sloot- en graslandsoorten in de oostelijke percelen zijn gevoelig voor veranderingen in de grondwatersituatie. Deze zouden zich kunnen voordoen als gevolg van de bouwwerkzaamheden of van veranderingen in het oppervlaktewatersysteem. Aansluitend op de adviezen in de waterscan wordt aanbevolen om dit nader te onderzoeken ten einde ongewenste effecten te voorkomen.
- Met het oog op mogelijk voorkomen van oude bosplanten als bosanemoon en muskuskruid in bermen en randbeplantingen, wordt aanbevolen om extra rekening te houden met de kruidlaag bij het bepalen van tijdelijke aanrijroutes ten tijde van de uitvoering.
- Uit onderzoek naar de weidevogels komt naar voren dat de graslanden ten oosten en noordoosten van het plangebied nog in gebruik zijn door een beperkt aantal broedparen van de kritische soorten grutto en tureluur. Ook scholekster is niet heel goed vertegenwoordigd. Kievit is met grotere aantallen aanwezig.
- Verstoring vanuit de spoorweg en verdichting door relatief veel opgaande elementen (beplanting, erven, spoordijk, stadsrand, en cultuurgewassen als mais) leggen een grote druk op deze van oudsher goede weidevogelpercelen.
- De herinrichting van het AZC-terrein heeft naar verwachting geen effecten op de weidevogels omdat versturende factoren afgeschermd blijven door bestaande opgaande groenstructuren.

- Een geluidsscherm langs het spoor als mogelijke oplossing voor het geluidsprobleem vanuit de spoorweg met betrekking tot woningbouw, heeft naar verwachting wel effecten op de weidevogels.
- Als uitgegaan wordt van een scherm van 1 meter bovenop de spoordijk (ter plaatse minimaal 2 meter hoog), wordt de totale hoogte van de spoorweg minimaal 3 meter boven maaiveld. Dit maakt de factor verdichting groter en de kwaliteit als weidevogelgebied slechter.
- Op de paar kritische soorten maakt een scherm van 1 meter boven de bestaande spoordijk naar verwachting niet veel meer uit, omdat deze nu al centraal op de percelen zitten. De zone langs het spoor waar nu nog Kievit zit wordt naar verwachting ongeschikt, ook voor minder kritische soorten.
- Door plaatsing van het scherm neemt de voor weidevogels gewenste openheid verder af hetgeen kan leiden tot de situatie dat suboptimaal biotoop uiteindelijk ongeschikt biotoop voor weidevogels wordt.
- Vanuit de weidevogelproblematiek is deze ontwikkeling ongunstig, maar is niet strijdig met de Flora- en faunawet. Het gebied is niet aangewezen als beschermd weidevogelgebied.
- Indien gekozen wordt voor plaatsing van een geluidsscherm zullen de daarbij optredende andere negatieve effecten zoveel mogelijk gemitigeerd moeten worden.
- Een belangrijk effect ligt in de barrièrewerking van het scherm. Als het scherm op poten geplaatst wordt op ca 30-40 cm meter onder de kruin van de dijk blijft migratie van kleine en middelgrote zoogdieren en amfibieën mogelijk.
- Door een beweegbare stang boven het scherm te monteren wordt het voor roofvogels onaantrekkelijk om het scherm als uitkijkpost te gebruiken. De predatiedruk zal dan daarmee ook niet verhogen.

Ontheffingen

Uit de effectbeoordeling komt naar voren dat voor de herinrichting van het AZC-terrein ontheffing nodig is voor de sloop van de gebouwen met verblijfsplaatsen van kerkuil en boerenzwaluw. De ontheffingsaanvraag zal volgens de uitgebreide toets beoordeeld worden. In verband met de termijn van 4 tot 6 maanden die een ontheffingsverzoek in beslag neemt wordt aanbevolen dit tijdig in te dienen. Met een zorgvuldige werkwijze, waarin ook voorzien wordt in mitigatie, en met inschakeling van deskundigen wordt ontheffing voor deze soorten haalbaar geacht.

Voor alle andere soortgroepen geldt dat de herinrichting kan plaatsvinden zonder ontheffing van de Flora- en faunawet. Wel zal rekening gehouden moeten worden met de vereisten van zorgvuldig werken (ook volgens de natuurkalender) om effecten te beperken. Na goedkeuring door de minister van LNV, kan de Gedragscode Ruimtelijke Ontwikkelingen zoals opgesteld door de gemeente Leiden hiervoor van betekenis zijn.

8 Literatuur

- Arcadis / Comité Regio Groningen-Haren, 2003. Groningen-Haren, de groene waarde(n) van het tussengebied. Comité Regio Groningen-Haren, Assen.
- Beintema, A.J., 2001. Breeding ecology of meadow birds (charadriiformes); implications for conservation and management. Dissertatie aan de Rijks Universiteit Groningen.
- Broekhuizen, S. e.a., 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren, KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2005. Waarnemingenverslag Ongewervelden 2005.
- Feenstra, H., 2006. Vogelinventarisatie graslanden De Essen. Bureau Vogelinventarisatie De Kraanvogel.
- Gemeente Haren, 2003, Landschapsontwikkelingsplan Haren.
- Gemeente Haren, 2005. Integraal Ontwikkelingsplan Dilgt, Hemmen en Essen.
- Groen, C.L.G. 2005. Zernike –Essen, Toelichting bij de floristische verspreidingsgegevens. Rapport 2005.076. Stichting Floron, Leiden.
- Grontmij, 2005. Waterscan DHE Haren.
- Grontmij, 2005. Dilgt, Hemmen en Essen, onderzoeken ten behoeve van planrealisatie.
- Lange, R. e.a., 1994. Zoogdieren van West-Europa, KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
- Limpens, H.K., e.a., 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV-Uitgeverij, Utrecht.
- Provincie Groningen, 2000. Provinciaal Omgevingsplan Groningen.
- Prudon, B. 2005. GC 2005-0908 Zernike –Essen. Levering Reptielen-, Amfibieën- en Vissen-gegevens. Stichting Ravon, Nijmegen.
- Scharenburg, K. van, e.a., 2003. De toestand van Natuur en Landschap in de provincie Groningen, 2002. Basisdocument voor de omgevingsbalans, Provincie Groningen.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij en European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Overige bronnen

Comité Regio Groningen-Haren, 1998. Fietsen in het tussengebied Groningen-Haren.

Dienst Regelingen, 2006. ff75c.06.toek.125.sh

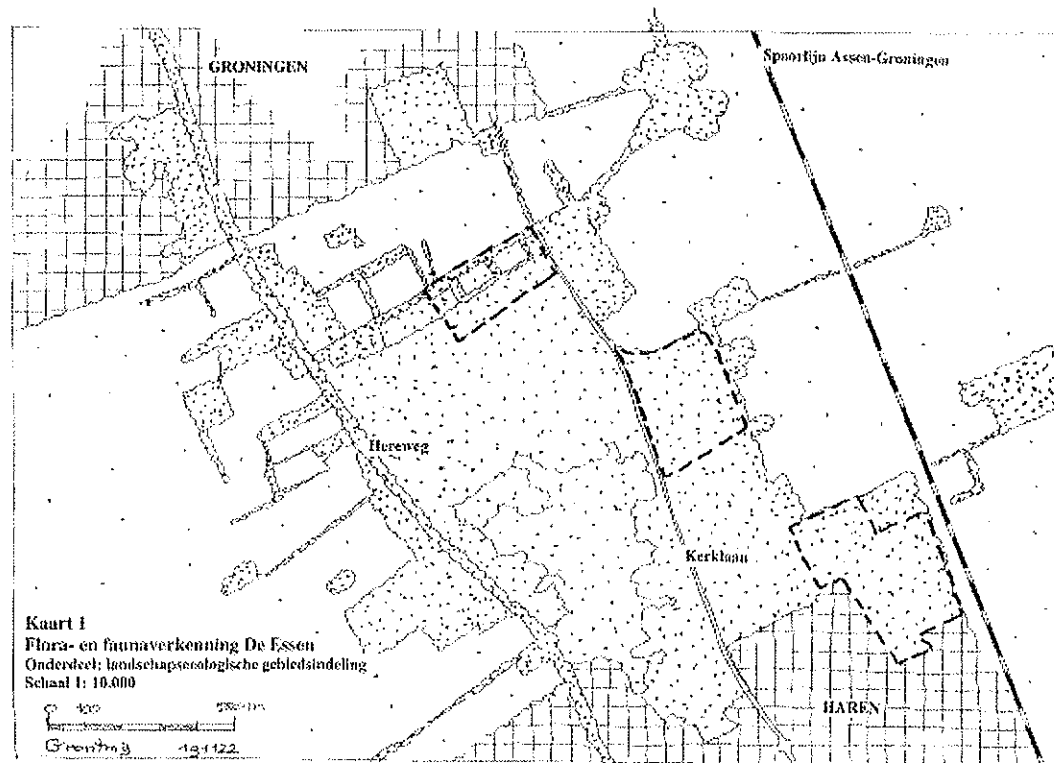
Landschapsbeheer Groningen, 2005. Jaarverslag 2004.

Kerkuilen Werkgroep Nederland, 2006. Uilen Nieuwsbrief Jaargang 2 nummer 1.

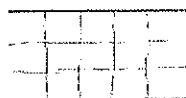
Tonckens, 2005. Waarnemingen Groningen Zuid.

Bijlage 1

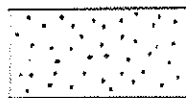
Landschapsecologische kaart

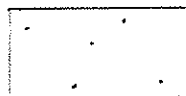
Kaart 1
Flora- en faunaverkenning De Essen
 Onderdeel: landschapsecologische gebiedsindeling
 Schaal 1: 10.000

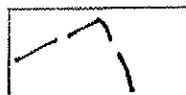
Levensgemeenschappen van stedelijk gebied met lage bebouwing en veel tuinen. Doorgaande laanbomen langs de Hereweg.

Levensgemeenschappen van besloten landschap met verspreide bebouwing, houtwallen, houtsingels, bosjes, kleinschalige open terreingedeelten (grasland), op droge tot vochtige/natte bodems.

Levensgemeenschappen van open landschap met halfopen overgangen naar het besloten landschap, met grazige vegetaties, sloten, poelen en brede watergangen, op natte tot vochtige bodems.

Begrenzing plangebied voor de flora- en faunaverkenning.

Bijlage 2

Landschapsecologische waarden per deelgebied

Bijlage 3

Kaart weidevogels

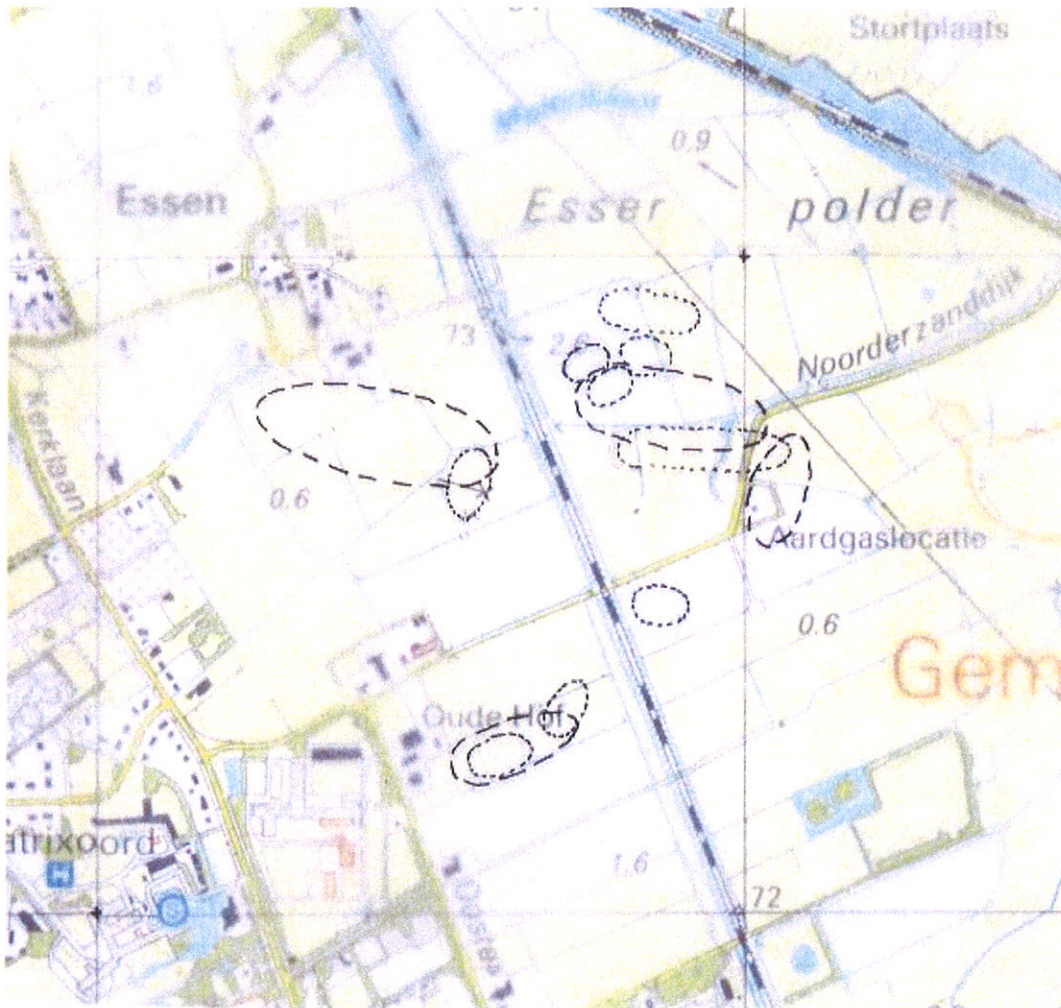
Grutto en tureluur

..... territorium grutto
- - - - - territorium tureluur

op basis van 2 rondes 17+31 mei 2006

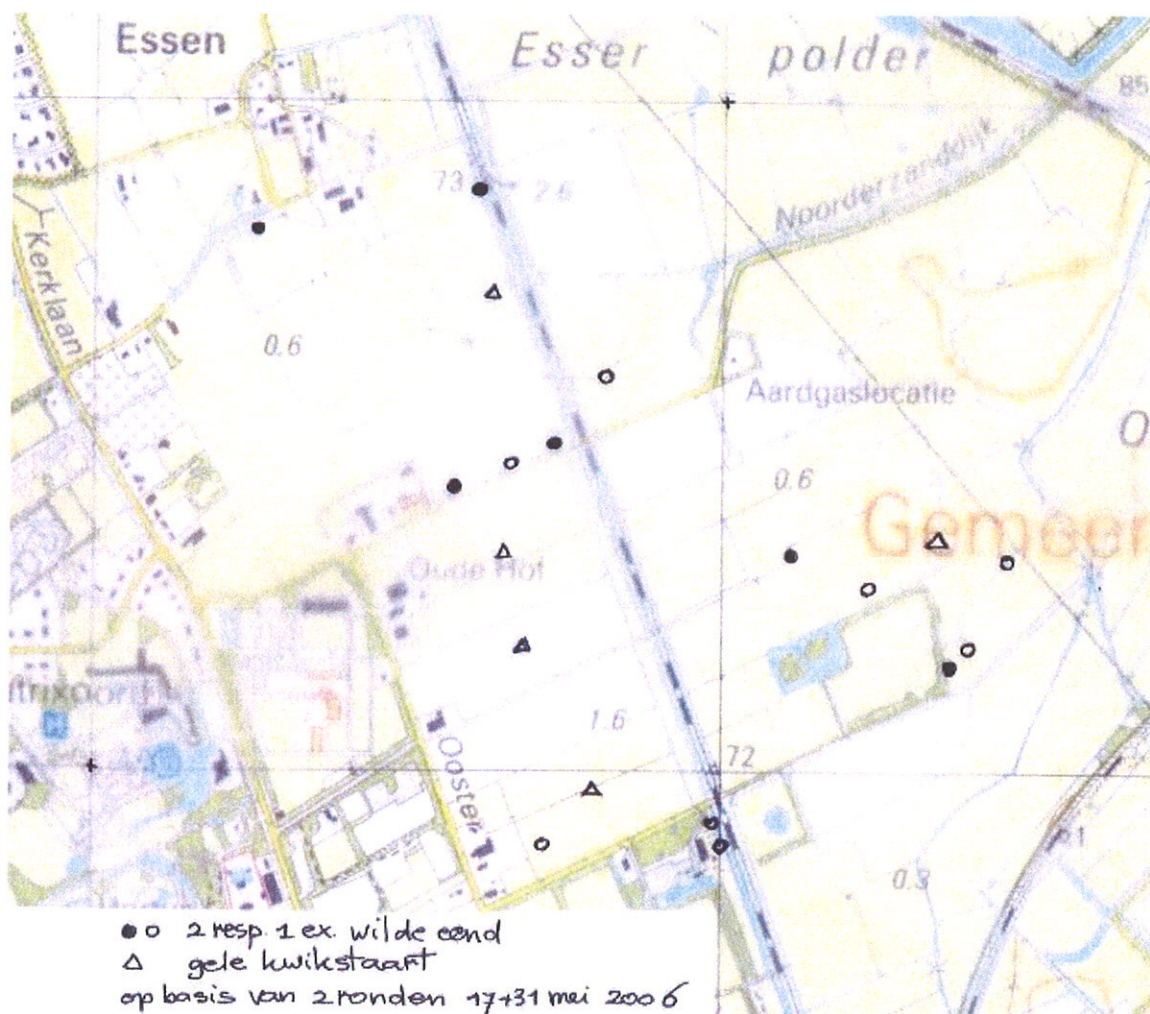
Kievit en scholekster

..... territorium kievit
- - - territorium scholekster

op basis van 2 rondes 17 + 31 mei 2006

Wilde eend en gele kwikstaart

Bijlage 4

Schetsontwerp AZC-terrein

Dilgt, Hemmen en Essen

Stedenbouwkundige situatie v.m. AZC-terrein

